

Programcensorrapport 2019

Institut for geografi, Universitetet i Bergen

Indsendt 3. marts 2020

Thomas Theis Nielsen, Lektor, Ph.D. i geografi

Studieleder ved geografiuddannelsen på RUC

Institut for mennesker og teknologi

Roskilde Universitet, Danmark

Indhold

Forord	2
Indledning	2
Studiestruktur	3
Bemærkninger og observationer	3
Sandboxing	3
Anbefaling:.....	4
Fælles-faglig baggrund	4
Videnskabsteori og forskningsdesign for geografer (GEO308).	4
Skrivekurs og projektskildring (GEO310)	5
Anbefaling:.....	5
GIS og geodata	6
Anbefaling:.....	6
Eksamensformer	6
Kursusstørrelser og fleksibilitet	6
Anbefaling:.....	7
Arbejdsmarked	7
Anbefaling:.....	8

Forord

Dette er programcensorrapport nummer 2 siden jeg begyndte som programcensor ved Institut for geografi, Universitetet i Bergen. Denne rapport bygger dels på læsning af diverse dokumenter, både tilgængelige fra internettet, men også på diverse andre informationer jeg har fået ved mit besøg på instituttet i november 2019. Ikke mindst var mit besøg på instituttet meget givende og megen ny indsigt i programmerne for kandidatuddannelsen i geografi blev tilvejebragt.

I den følgende rapport vil jeg fokusere på observationer af generel karakter og vil, så vidt muligt afstå fra at kommentere på indhold og form af enkelte uddannelseselementer. Det er forsat min overbevisning, at de faglige og didaktiske diskussioner om enkelte uddannelseselementer bedst varetages tæt på den faglige praksis og hverdag.

Indledning

Kandidatuddannelsen i geografi er en relevant og velstruktureret uddannelse der giver mulighed for de studerende at vælge blandt flere af geografis dimensioner. Undervisningen gennemføres på et højt videnskabeligt niveau der er passende til en kandidatuddannelse. Som jeg også bemærkede i forbindelse med sidste års programcensorrapport er instituttets undervisning nærmest forbilledlig i sin fokus på relevant feltarbejde som en integreret del af uddannelsen.

Der er i kandidatuddannelsen mulighed for at vælge mellem Natur-, Landskab & miljø- og samfundsgeografi. Sideløbende findes to engelsksprogede spor der grundlæggende er engelsksprogede versioner af uddannelser udbudt på norsk.

Denne rapport tager sit udgangspunkt i den vigende søgning til geografifaget. Uddannelsen er på mange punkter struktureret på en måde så Bologna-processen måske ikke rammer så hårdt som man kunne frygte, men ikke desto mindre er søgningen til faget faldende og den samlede studentermasse faldende.

Uddannelsesøkonomisk er det naturligtvis en svær position.

I denne rapport vil jeg forsøge at opridse de punkter og konklusioner som jeg på baggrund af mit besøg, læsning af uddannelsesmateriale og ikke mindst mange og gode samtaler med alle underviserne på instituttet har dannet mig. Det er vigtigt igen at gøre opmærksom på, at det er netop mine observationer og derfor kan de være misforståede, ubrugelige, eller ude af kontekst. Jeg vil derfor anbefale, at læse kommentarerne og gennemgå en proces hvor kommentarer og observationer internaliseres i instituttets egen forståelse og sprogbrug.

Studiestruktur

Kandidatuddannelsen i geografi er i praksis en paraply over 5 forskellige administrative optag; Natur-, Landskab & miljø- og samfundsgeografi samt de to engelsksprogede uddannelser. Uddannelsen er 4 semestre og i hvert semester indgår der såkaldte *milestones* der er designet til at forberede de studerende på deres afsluttende speciale og at fastholde en proces gennem hele studiet der peger frem mod den afsluttende opgave.

Kandidatuddannelsen er tydeligt, i struktur såvel som indhold, en forsættelse af bacheloruddannelsen i geografi og mange elementer og strukturer er genkendelige imellem de to uddannelsesniveauer.

Kandidatstudiet indledes med i alt 20 SP fællesfaglig introduktion og indføring i videnskabsteori og i et kursus i videnskabelig vidensproduktion og –formidling.

Bemærkninger og observationer

Jeg vil i det følgende forsøge at opsummere mine observationer og bemærkninger, baseret dels på indgående læsning af kursusbeskrivelser og anden dokumentation, men også og ikke mindst, på samtaler med alle underviserne på instituttet. Mine observationer og bemærkninger er ikke gengivet i en bestemt rækkefølge eller på anden vis sorteret.

Sandboxing

Er et begreb der kommer et helt andet sted fra, men er alligevel relevant i mange diskussioner om uddannelsesplanlægning. Når man som uddannelsesinstitution gennem mange år opbygger en faglig forståelse og en undervisningspraksis sker der tit det, at de enkelte elementer udvikler en selvforståelse og slutter sig om sig selv. Det kan der være mange gode grunde til – og fordele ved. Men der er den store ulempe, at enkelte uddannelseselementer frigører sig fra den sammenhæng og struktur elementet er tænkt til. Kurset holder op med at forholde sig til hele uddannelsen og fokuserer mere og mere entydigt på egne krav og forståelser.

Gennem mine samtaler med underviserne på instituttet har jeg mødt mange udsagn der peger på at sandboxing er et emne der bør tages op i kredsen af undervisere. Mange undervisere, direkte adspurgt, har

ikke kendskab til hvad der foregår på andre kurser der forløber samtidig eller på andre tidspunkter i løbet af uddannelsen, selv inden for samme dimension.

Sandboxing, som den proces hvor en dimension, eller et enkelt element på denne måde lukker sig om sig selv og sin egen forståelse af faget kan have den konsekvens, at det samlede uddannelsesudbud kommer til at fremstå usammenhængende og uddannelsens forskellige elementer vil med tiden glide fra hinanden.

Anbefaling: At instituttet påbegynder en proces hvorigennem de enkelte kursusansvarlige og undervisere sammen arbejder på, i første omgang at højne opmærksomheden på hinandens opfattelser og bestræbelser og efterfølgende arbejder på at fremme den horisontale kommunikation mellem de enkelte kurser.

Fælles-faglig baggrund

Som nystartet studerende på geografi vil 20 af det første semesters 30 SP blive brugt på 2 fælles-faglige kurser, hhv et kursus i videnskabsteori og et skrivekursus. På baggrund af samtaler med både undervisere og studerende vil jeg her kort behandle de to uddannelseselementer lidt mere i detaljen. Jeg vil gerne – igen- gøre opmærksom på at der ikke ligger et forsøg på at evaluere de to elementer, men alene komme med observationer i den forbindelse. Begge kurser repræsenterer vigtige elementer i en kandidatuddannelse.

Videnskabsteori og forskningsdesign for geografer (GEO308).

Der er ingen tvivl om, at en fælles faglig videnskabsteoretisk indføring til geografifaget med dets store epistemologiske variation er både relevant og vigtigt. I udgangspunktet skal den geografiske faggruppe anerkendes for kurset og den indsats og fagforståelse der ligger bag faget. På den anden side er det nok vigtigt, klart at slå fast, at ikke alle undervisere på geografi ser med samme syn på dette kursus, ligesom det for de studerende er svært at se både indhold og formål som reelle og brugbare bidrag til deres uddannelse.

I min forståelse af kurset, er der lagt op til en meget grundlæggende indføring i generel videnskabsteori, hvilket måske bedst illustreres ved, at kurset midtvejs deles op i to, alt efter epistemologisk udgangspunkt. På den anden side henvender kurset sig til studerende der netop er begyndt på deres kandidatuddannelse og er spændte på at blive introduceret til deres fag og dets fags forståelser og dets viden. Dette reagerer de studerende på, og de melder alle tilbage ved mine samtaler, at de har svært ved at se relevansen.

Jeg vil ikke påstå at jeg kan løse dette dilemma nemt – og det er unægtelig en udfordring for mange geografiuddannelser verden over. Dog vil jeg bemærke, at der måske er brug for at adressere dette dilemma igen og se om det faglige fokus er hvor uddannelsen ser fokus burde være. Jeg kan ikke lade være med at spekulere lidt over hvor faghistorien er. Var det mon en mulighed for at placere kurset på lidt sikrere grund? Her tænker jeg ikke mindst på om en videnskabsteoretisk indføring i faget ikke være meget fokuseret på begreber som rum og rumlighed og rumlig placering? Var dette måske en mulighed for fra starten at sætte fokus på det specifikke geografiske og dermed højne relevansen for nystartede studerende samtidig med at man ville få italesat centrale begreber for resten af uddannelsen? Kan vi tale om de naturgeografiske GPS aflæsninger og forstå dem samtidig med vi taler om byrumsobservationer og udviklingsgeografi? I min opfattelse er dette ikke alene muligt, men måske også nødvendigt?

Skrivekurs og projektskildring (GEO310)

Kurset er fra både studenter og undervisere påskønnet og kompetencerne der indøves gennem kurset er vigtige for de studerendes videre tid på universitetet. Der er gennem kurset fokus på flere aspekter af den videnskabelige proces og danner et godt grundlag for de studerendes videre arbejde og opgaveskrivninger de måtte møde på deres studier. Kurset følges op af tre milepæle gennem studiet der målrettet adresserer arbejdet frem mod den endelige opgave. Den afsluttende opgave kan først påbegyndes når milepælene er indfriet. Kursets måde at arbejde først med indlæring af færdigheder og derefter med milepøle gennem hele studiet er både nyskabende og relevant og der bør være en særlig fokus på at bevare denne indsats.

Kurset bliver godt taget imod af de studerende og der er generelt en høj grad af forståelse mellem underviserne om at dette er et væsentligt kursus der bidrager med vigtige kompetencer. De studerende undrer sig lidt over kurset og kursets planlægning: Dette er det første kursus de møder, det er i de studerendes øjne meget intensivt og dermed også hurtigt overstået. De studerende giver udtryk for at kurset dermed kommer til at fremstå lidt løsrevet og måske ikke så relevant for dem som geografistuderende.

Her vender jeg tilbage til mine kommentarer om sandboxing. Er det ikke muligt måske at indlejre mange af aktiviteterne og indlæringen i de øvrige kursusaktiviteter således at der bliver levende og relevante forbindelser mellem disse meget basale akademiske kompetencer og det faglige stof gennem hele studiet, eller i det mindste gennem det første semester?

Anbefaling: At instituttet forsætter sit innovative og pædagogiske arbejde med at sluse de studerende ind på en kandidatuddannelse, men at underviserne genadresserer hvordan de opnåede kompetencer kan

skærpes i geografisk retning og gøre endnu mere relevant for studerende der netop er påbegyndt en kandidatuddannelse i geografi.

GIS og geodata

For indeværende er der på kandidatuddannelsen mulighed for at vælge et videregående kursus i satellitbillede- og rumlig analyse. Dette, lidt afhængig af hvilket geografiprogram den studerende er indskrevet på et valg mellem 1 eller to andre relevante kurser.

I min erfaring og optik er kompetencer i GIS og viden om geodata (herefter blot; GIS) helt centrale i langt de fleste kandidaters mulighed for at finde ansættelse efter endt uddannelse. Samtidig rummer faget store muligheder for at være en integrerende blok imellem de forskellige faglige dimensioner da man gennem GIS har mulighed for at arbejde med centrale geografiske begreber som rumlig praksis, rumlig placering og kontekst, repræsentationer og rumlige analyser som vil kunne være væsentlige input til allerede eksisterende uddannelseselementer.

GIS indeholder derfor tydelige integrerende elementer og vil kunne fungere som sådan. GIS vil kunne anvendes på tværs af fagdimensioner til datavisualisering eller til reelle analyser eller i tilfældet med satellitbilleder til reel dataproduktion.

Anbefaling: At underviserne overvejer om ikke netop GIS og geo-data kunne være et af de centrale emneområder der kunne danne bro mellem meget forskellige faglige opfattelser og hvis dette er tilfældet, hvordan elementer af GIS og geo-data kunne integreres i allerede eksisterende uddannelsesudbud.

Eksamensformer

Kandidatuddannelsen har med relativt lille kursusudbud et varieret eksaminationsmiljø hvor evalueringsformen passer godt til kursernes geografiske dimensioner. Gennem samtaler med underviserne er det tydeligt, at eksamensformerne er nøje planlagte og flugter med det faglige indhold.

Kursusstørrelser og fleksibilitet

Når en studerende påbegynder en kandidatuddannelse i geografi vil denne studerende blive mødt med et krav om 60 studiepoint kursusundervisning frem mod den afsluttende opgave (GEO350) der i sig selv er berammet til 60 studiepoint, altså samlet to semestres selvstændigt, videnskabeligt arbejde. I den

gældende studieform udmøntes dette i 6 kurser der i mere eller mindre grad er dimensionsspecifikke, mens andre kurser deles mellem flere dimensioner som fx GEO306 eller GEO330 der følges af både samfunds- og miljøgeografistuderende. Af disse er 2 af kurserne fællesfaglige kursusudbud med hhv videnskabsteori (GEO308) og skrivekursus (GEO310). Dette efterlader den studerende med 4 dimensionsspecifikke kurser hvoraf det ene typisk er et valgkursus hvor der kan vælges mellem to eller flere muligheder.

Strukturen med store (10 SP) kurser efterlader både studiet og de studerende i lidt af et dilemma. På den ene side er det naturligt fra en uddannelsesøkonomisk vinkel fornuftigt at samle så mange som muligt på de samme uddannelseselementer ligesom det giver en vis sikkerhed i hvilket pensum der læses hvornår og i hvilken sammenhæng. På den anden side placerer det også faget hvor man på den ene side har svært ved at lave meget målrettet undervisning, men nødvendigvis må adressere bredt og dermed måske får lidt svært ved at profilere sin uddannelse og sin indsats. Der er rimeligvis et kompromis der skal indgås mellem uddannelsesøkonomien og muligheden for at adressere et mange-facetteret fag i alle dets nuancer.

Det bør måske overvejes om en struktur på 10 SP på alle kurser er optimal for et fag som geografi eller om det vil være formålstjenligt at tilbyde i hvert fald dele af uddannelsen i fx 5 SP kurser. Denne pointe hænger i nogen grad sammen med mine observationer om sammenhæng i uddannelsen og hvordan man kan skærpe den geografiske disciplin på bekostning af den dimensionsfokuserede geografi. Det er værd at gøre opmærksom på, at der ikke var mange der gennem mine samtaler umiddelbart kunne se fordelene ved mindre kurser og de fleste mente at den faglige bredde kunne dækkes inden for brede overskrifter. Her må man naturligvis medgive, at dette er erfaringen på instituttet og derfor giver det mening. Set udefra kan de store kursusblokke imidlertid ligne en svær udfordring for et lille fag der gerne vil dække et stort område. Mindre kurser vil på mange forskellige vis kunne bidrage til at klargøre og profilere faget.

Anbefaling: At instituttet påbegynder en stribe analyser og diskussion af studiestrukturen med det formål at afdække om den nuværende struktur er optimal eller om man med mindre kurser vil kunne høste en gevinst af flere dimensions-tværgående kurser og brede og tydeligere emnevalg i kursusudbuddet.

Arbejdsmarked

For nyuddannede kandidater er mulighederne for ansættelse naturligvis et stort opmærksomhedspunkt. Gennem alle interviews med underviserne på instituttet har jeg derfor forsøgt at inddrage spørgsmål om hvilken rolle fremtidige arbejdspladser spiller i uddannelsen. Er der fx gennem uddannelsen elementer hvor private aktører, eller offentlige institutioner bidrager direkte til undervisningen eller er der andre platforme hvor de studerende kan komme i kontakt med det arbejdsmarked de lige om lidt skal ansættes på? Det er,

som jeg har forstået det, meget lidt formel støtte de studerende kan finde på dette punkt. Ikke dermed sagt, at der ikke er kontakter og der bliver gjort meget ud af den tætte kontakt til nærmiljøer under diverse feltture og ekskursioner, men dette fremstår ikke som en egentlig indsats fra instituttets side.

På instituttets hjemmeside er der gode beskrivelser af karriereforløb og der er tidligere studerende der fortæller om deres ansættelse mm. Alle gode ting, men en kritisk læsning kunne se en diskrepans imellem hvad der fremstilles på hjemmesiden og instituttets praksis på området. I min erfaring er de studerende meget opmærksomme på manglende sammenhæng og reagerer på det – ikke mindst med deres tilstedeværelse eller rettere mangel på tilstedeværelse.

Anbefaling: Jeg vil anbefale, at instituttet kigger sine undervisningstilbud på kandidatuddannelsen grundigt igennem og ser om ikke der er elementer der i højere grad end nu kunne kigge ud på eget arbejdsmarked. Her kunne der ikke mindst være mulighed for at styrke, og måske endda sikre, at de studerende ikke afslutter kandidatuddannelsen uden kendskab og kompetencer inden for GIS og geo-data. Ser man på arbejdsmarkedet i Danmark, og jeg tillader mig at antage at det ikke ser væsentligt anderledes ud for færdiguddannede geografer i Norge, så er GIS kompetencer i den grad en forudsætning i langt de fleste tilfælde (se ovenfor under GIS og geo-data). I den forbindelse handler det jo ikke nødvendigvis om at give bestemte aktører uhindret adgang til en uddannelse, men i lige så høj grad, at sikre, at det omgivende arbejdsmarked har kendskab til en færdiguddannet geografisk kompetencer. Dette kunne fx være et argument for, at brede feltarbejdslokationerne lidt ud så flere virksomheder og institutioner kommer i kontakt med de studerende.